

Моє житіє і страданіє

Ілля Турчиновський

СПИСАСЯ МНОЮ МНОГОГРІШНИМ, ІЛІЄЮ ТУРЧИНОВСЬКИМ, СВЯЩЕНИКОМ І НАМІСНИКОМ БЕРЕЗАНСЬКИМ, ЖИТІЄ І СТРАДАНІЄ СВОЄ В ПАМ'ЯТЬ ДІТЯМ СВОЇМ, І ВНУКАМ, І ВСЬОМУ ПОТОМСТВУ

Аз многогрішний Ілія рожден от благочестивих родителей, в городку Березні в 1695 року, іюля 20 дня, от отця Михаїла, сотника березанського, і матки Анни Садковськовні; вихован во благом наказанії. Приспівшу возрасту моему, вдаша мя родителей мої книжному ученію при церкві святоуспенської березанської, за священника і намісника тої церкві Павла, і к дяку Іоанну Кудинському, где я обучился граматики, часловця і псалтирі; і когда в больший возраст достигшу ми, отець мой, отходя в поход военный, в 1709 году, в Польшу (где і в Ляховичах полк увесь переяславський із полковником Мировичем шведи чрез зміну гетьмана Мазепи взято), мні приказал править господарством; когда же отець мой з походу зпод Ляхович, от шведських рук сохранен, сам един (а сотня вся там з полком пропала) пришол в дом, много мні укоризни, з накладом немалих ран, за непорядок домовий наложил; чего я в младих літах не могл розуміть.

От того времени стал я сожалеть о науці своєї, якую за господарством позабил і, оставля отця і матку, отийшол 1710 года із Березні по школам волочитись. І шедши малий путь, достиг града Чернігова і тамо при церкві Воздвиженія господня малое время проживши, отийшол в сотню в село Синявку, где через год живши, там, при церкві Покровської, обучился книжного чтенія і пінія, ібо хоча й трудился через три года в богоспасаемом граді Кієві в монастирі Святомихайловському при ігумені Іоаникії Сенютовичу і при наміснику Варсонуфії і уставнику Гедеоні, за канархистру лівого кліроса, та й то еще на кошти одного ігумена і до школ латинських почав був, за ректора Прокоповича, а подпрофесора Загурського, ходить; от якого ученія, за отсутствієм отця моего у войско против шведа под Стародуб, где в 1708 года король шведський в Стародубі і вся армія его зимовала, маткою моею з Кієва взят і за домашнею суетою всего позабув. І в той Синявці обучившись, в сотника тамошнего Мандрики за писаря дворового був і сина его Петра псалтирі обучал. І оттоль для повиданія боліє світа і ученія пойшл з двома молодиками большими, Семеном і Іваном, в Литовськое княженіє во королевський град Могилев. І шедши многим путем, пущею, дній два без людей, якіє молодики, видя в мене деньги і одіяніє не ветхое і уже надходящу вечеру, устремишася на мя не чоловічесько, но аки звіріє, хотя мене убить. Един тайно немалим древом хотіл мене у главу уязвить, но божіім захищенієм і матері святой его захищен я от главы, но по книжках, якіє на правом плечі мною несені були, ударил, от которого я бою упал о землю; і тамо мя лежашого розділи із одіянія і деньги, якіє при мні були, із одіянієм побрали. І чиняху, стоя надо мною, зваду: един Іоанн желает мене убить у смерть і заволокти з дороги внутр пуші, а другой, Симеон, якобы

милосердую о мні, совіт подал звести мя далечайше з путі, і нага к древу прив'язать на сніденіє комарам іли звірям; но божією силою і заступленієм моєї помощниці матері божей, ощуťся акиби от сна, не чувствую і мало болізни, зхватаєсь в єднѡй кошулі, ялєя бігу обратно путем тим, отколь і шествовали. І біжа з немалим риданієм, молил матір божію, да ізбавить мене от тих лютих Діоклетіанов, і голосно кричал о рятунок; то оніє убійці, біжа за мною, аки звіріє за агнцем, немалий путь; і яко оніє тілом толсти, к тому же і п'яні, не могли постигти і кричали голосно, даби я остановился, із немалою клятвою крестним знаменієм утврждає не убить мене, но іти купно к Могилеву, з обіщанієм мні все плаття возвратить. Якой я от них клятві яв віру, оградил себе крестним знаменієм і, прочитав "Богородице діво, радуйся" і возложася на помощ і заступленіє матері божієї, пришол до оних. Якіє оба яша мя в руці і о землю вдариша, скрежетаху на мя зуби своїми і связаша ми руці і нозі, покушахуся нести мя внутр пустині і тамо мя смерті предать. Видя я остатное своє окончаніє і лютую смерть, лежа, сказивал оним: "Та коли клятва ваша і крестное знаменіє в правді остається, усумнітьсѡ і убійтесь бога. За что ви мене жєлаєте убить? І самі за убійство не ізбїгнете лютїйшей муки і здісь, і на втором пришествїї. А буде жєлаєте денег і плаття моего, я вам вѡвся дарую і нікому сей тайни не явлю". То оніє, польстившись деньгам і устрашай мя убійством, єжелі би кому об'явил, розв'язали ми руці і нозі і отдаша мні одїянїє і книжки з торбою, якіє от строгого вдару вполдощечки поламались, а деньги, рублей десять, к себї взяли. І тако із оними злосниками яхомсь в путь свой. І дойшли нѡчу до села, к границі польської, маєтності Печерського монастиря, зовємого Попова Гора. В якѡй жиючий городничий єромѡнах Феодосїй, усмотря мене в церкві в пінію і чтенію іскусна, сказал дяку того села, чтобы мя принял до половины дяковської: і потому мя і принято. Чему я и рад був ізбить своїх врагов; но они, когда очуствовали мое от них отлученіє, вєсьма опечалились і скрежєща на мя зубами, пожелали там буть, но дяк той школи не допустил і, пошедши до городничого, об'явил, а я з оними много водился і тим часом служителі нашедши, отняли мя і оних із школи вигнали. Но оніє, умисля на мя злоковарніє вимисли, пішли до сотника компанїйського, которий на тот час в том селі Поповой Горі стояли на квартирах і полк Чаусников, і об'явили, якобы я от них от села Синявки уговорился, єжелі доведуть мене до Могилєва, там би оним покупить по парі суконь; да і єще сказивали ложно, что де он, із нами ідучи, немаліє обиди дячкам подїлал по школам, і як котрий єго дяк не приймет по єго нраву, то розками без пощади обїб'єт нѡчку і пойдєт, а у іних книжки позабирал, і тако нам обратно іти невозможно; якіє де книжки і деньги і нині в него імїються. То оний сотник, на тот час будущий в корчмі з своїми козаками, прислал п'яти компанїйцов, і оніє, взяв мене насильне із школи і приведше пред сотника, і плаття і книжки позабирали. Оній же сотник, не іспрося мя, от якѡй страны і коєго рода, но повелїл ізняти із мене кунтуш і кафтан і отдал моїм зломишленникам, а книжки шинкарці отдал за цебер меду, ібо не худіє книжки були. І осталіє деньги, якіє от тих десяти рублей остались, что оним я злочинцям отдал, єще два рубля оніє от мене одїбрали, где я тїлько в єдиной рубашці стоя пред ними в немалѡм риданїї слези іспущал; і прочїї мої ручники, хусти, кошулі,

пояси на пропой шинкарці вручили. Но я, стоя, серцем ко господу богу і матері божой, возводя очеса свої, молился тайно, прося ізбавленія от такой напасті і розоренія і вспоминая свой отход от отця і матки тайний. І уже сотник, і козаки, і мої враги Семен і Іван, за мої книжки і прочее накупленного меду напившись, приказали співать пред собою із оними моїми врагами; то і мене принуждали; еднак я, хоча й і покушався співать, но за обліянієм сліз не мог і гласу отвести. Гді мені оний сотник приказал у дві колоди древ'яніє ноги забить: який крик і шум єдин атаман компанійський, лежачи п'ян за піччу, ощутил і встал, казую: "Что де то у вас за шум і пініє?" Оний же сотник отвітствовал на тоє єму, атаману: "Іди де за стол, да пий мед, нам де злодія сії молодики привели". Який атаман, уже не млад собою, сидючи близ сотника, казивал: "Где тот злодій?" То сотник повеліл мя з-под караула із сіней привести в двох колодах і в єдній кошулі. І приведоша мя пред того атамана, який много мене присмотревал у очі і спитую: "От какой ти де страни? Чуть де ти мні не по знаку". То я з немалыми слезами отвітствовал: "Я полку переяславського, із городка Березані". І оний атаман казивал: "Не ти ли Михайла Турчина, сотника, син?" То я от той радості мало із плачу не удавился і мало просил води напитись. І оний атаман став сотнику і козакам говорить: "Ви де і самі всі в дому єго отця були і пили, і їли, когда шествіє було государя первого Петра Алексієвича в 710 году под Прут, і он де нас по повеленію отця своего частовал і провіант, який нам із сотні належал, видавал на сутки і записовал; почему он, сотник, примітил мя, что тако єсть". І почал я подробне єному сотнику і атаману казивать, что оніє мої злочинці із села Синявки добровольне зо мною пошли і что в путі от них мні приключалось, подробне розказал. І тогда он, сотник і атаман, повеліли клади із моїх ног розбить, да на моїх супостатов, Семена і Івана, наложить і до другого дня в немалом заключенії содерживать. І совлекши мою рдежду со оних, мні отдали, і все імущество мое бідное і деньги от них одібрали і что они були взяли, возвратили; что же цебер меду випили, з моїх денег заплатили; мене же он, сотник, взял на свою квартиру. Поутру же світающе он, сотник, всім атаманам сошедшимся, судили моїх клеветников і когда веліли бить без пощадинія, то оніє всему своєму злomu ділу повинились: яких, еще приваливши бою, повеліли козакам із села за границу, за річку Сновку, во польськую область вигнать і там на границі немаліє рани наложить і, обідравши до кошуль, отпустить. Что і учинилось. Мене ж он, сотник, по совіту атаманов і козаків, принял за писаря (ібо оних писар во отлуччі був в комісії польської), где і квартиру мні определено. Будучи же в него немалое число в правленії писарськом, понудило мя первое желаніє одійти в Польшу, в Могилев, для обучения языка латинського і провидінія по світу людського обхожденія. І упросил я сотника і атаманов компанійських, чтобы мя отпустили, от яких і отпущен. За божією же помощію і божієй матері, того ж времеиі прилучившемся купцю з Могилева града Іоанну Роні, який із Стародуба везл желізо, і за упрошенієм моїм єного купця, взят і при возах єго дошед града Могилева, який стоїть над рікою Дніпром, і от него, Іоанна Роні, залічен в школу при церкві Святопокровської на Подолі; гді і преозиміл. По весні упрошенієм того же Іоанна Роні принят до школ латинських язовитських; і там

случалось ходить до церкви благочестивой Преображення господня, где дом архієрейський при той церкві. І ходя на клірос, услишано от покойного архиерея Сильвестра Четвертинського моє пініє, і к єму призван. Оний же єпископ іспросился: "Коея віри, і от якої страни і жительство, і гді моє пребиваніє?" Оному єпископу явил я свою віру і жительство, якеє вишше сего написано і гді нині перебуваю. Оний же єпископ требовал мене з прошенієм, чтобы я в должность півчеськую к нему пристал, з обіщанієм награжденія, к чему я охотне іздався. І когда к чину півчеському стал обучатись, то уже мене ксендзи до школ і не пустили, сказуя, что ти де сизматик, що у сизматиков жиєш. Но когда обучился чрез год і розсмотрив іскуство партесное, то единого времени на світлоє воскресеніє на всенощной співаючи канон на хорах, реєнт, по единому єго на мене гонительству, что за єго п'янство уже був отдален от капелії, а мні поручено, якобы за невиход концерта за дишкантами, пхнул мя із хор чрез желізніє баляси. Где я із хор на дол летіл вишені у п'яти человек, і ежели би не потрапил на женськіє главы, то би о камінь мрамур розбился. І многим женам повреждени були главы, а единой старусі і вся глава сломилась, яка у три дні і умерла. Мене же господь і матір божія сохранила невредима. Он же, реєнт, убоясь, біжал із хор і поддался на римську релігію, но немалым коварством з римськими півчими старался, як би мене увічить, к тому ж еще согласился із тими моїми врагами, Семеном і Іваном, кої пред сего мене желали убить, но їх з села Поповой Гори, бивши плетьми, вигнали за границу, а тепер в Могилеві в драгунський полк при замку записались, якіє посля вскорі православную церков викрали, і оних повішано.

Бігая того зла, по прошенію случившихся в Могилеві міщан із города Шклова, просился я от єпископа могилевського отпуску, об'явля єму своїх гонителей, який і отпустил мя з немалою жалостію. І з тими купцями Іоанном Мазуровичем да Михайлом Кособуцьким, імія із собою двох півчих, поїшол я в город Шклов в монастыр Благовіщенія господня, в яком монастырі ігумен Феодосій із братією приняли меня з охотою, з награжденієм за содержаніє півчих талярей десять битих, кромі дохода, ібо тот монастыр імієт приход, — всі благочестивіє к тому монастырю склоняються, где і тот город стоїть над рікою Дніпром. І там я чрез четири года при том монастырі був реєнтом і от оних міщан, так і от ігумена іміл довольствіє. Но і там враг, іскатель мні зла і гоненія, завидя моєму добру, возста на мя. Прилучившіїся з Кієва два студенти, желали у Орші іли в Могилеві ходить до школ, но не приняті за тим, что благочестивіє. З ними я потрудился, і на світлоє воскресеніє виправили діалог з інтермедією. На який многолюдствіє благочестивих собралось і римлян, і самих єзовитов, і доменікан, і жидов. І всі тому удивлялись, яко там, в тих краях, той вещь не видали. Немалую собі римляне болізню і безчестіє принявши, умислили, яко би мя вигнать із города Шклова: просили губернатора, чтобы мні на їх празники приходит в кляштор доменіканський до органов і з півчими своїми співать. Хоча й же і був присилок от губернатора, то я много отказивался, яко нам, благочестивим, в римський кляштор неприлично входить, да і правила святых отець возбраняють. Но і пачей оніє римляне опечалились і наславши одной ночі в монастыр на співарню, яко би нечаянно, з ліхтарнями, органіста

з драгунами замковими, і начали бить всіх півчих і тих студентів, а мене з чулана витягнувши, безмилосердне били і шаблями рубили, где главу мою у двох вісцех до мозгу прорубали, і несли мене у Дніпр-ріку утопити. Но я, мало ощутився, просил одного органіста, яко он ісперва добр був ко мні, помилованія: який об'явил мні, что послан от замку убить мене і у Дніпр уволокти. Однак божія помощ і матер божія заступиста мя: случившієсь того града міщане їхали в городи з крамами і наїхав на тое, отняли мене і мало в живих унесли у співарню і об'явили ігумену. От якого я порубанія много страдал і все своє імущество врачам роздал; но ничтоже не успіл би, ежели би не єдина вдова, женщина Євдокія Машиха, ізлічила: ібо оніє римляне, ощутивши, якіє врачі до мене ходять (яко там боліє жидов не іміється нікого), намовляли, чтобы мя умертвить. Когда ж я от той старухи уврачеван і стал по-прежнему співать, то ізвіщенно мні от добрих приятелей, что хотят мене, в нощі напавши, із'язать і воскорі у Дніпр укинуть. Я, видя і там гоненіє і что уже укритись от папіштаков невозможно, а случилось таким же способом, в ночное время в єдном місцю того органісту самого застать в шинку, то там з своїми півчими також єму отреванжевал киями і шаблями, і забравши всіх півчих, дубом по ріці Дніпру пустился вниз.

О такой моєй тайні ігумен і міщане ізвісні були і много обо мні сожались, тільки что сила римська, а на благочестіє гоненіє. І той нощі уплили миль десять. І припливши світом к городу, стоящему над Дніпром, Гомлю, там препочили дній два. І паки яшася плаванія. І от Гомля, когда там же судное плаваніє возиміли, то в єдином місцю, припознясь, случаем нагнали судно на древо, яке в ріці от берега отвалилось, і там всі шість нас человек і судна вивернулись. І так само судно вниз Дніпра пошло, а імущество наше, яке було, все затонуло, ми же храненієм божіім за лози похватались, яко поблизу берега іміли плаваніє, — і много гласом немалим іскали рятунку. Где почувши рибалки наїхали нас і побрали у свої лодки. І тільки із тим остались платтем, в яком випали із судна. І оними рибалками вивезені на брег, где і огонь от них розпален ради огрітія і обсушенія от води. І оттоль, преночевавши, в пущі пішим путем немалий час шедши, dospіли к Лоеву городку, а послі до Ріпок і там препочивши мало, дошли до города Чернігова, і тамо премедля яшася і паки в путь. Уже зо мною були четири тільки півчіє, а два в Чернігові к архієрею Родіону Жураковському пристали.

І дошедше до городка Седнева, там задержан упрошенієм господина обозного генерального Якова Лизогуба при єго церкві остатись за дячка із содержанієм півчих. Видя я себе от потопленія і при мні будучих півчих весьма оскудных на одіваніє, принужден остатись. В оном Седневі жил я чрез год: і мало приодівшись, оттоль отийшол, поблагодаря, і оставил при господину еще двох півчих, а зо мною єдин хлопец Іоанн. І шедши дній немало, достиг до своего пристанища отчеського і застал еще в живих отця і матку, і всіх братій і сестер, і діда своего Стефана (який уже живши купно з нами літ сто і тридцать і умре). В дому мало поживши, принят в півчіє в кафедру переяславськую к преосвященному Кирилу Шумлянському за реєнта. І тамо год виживши, ізволенієм божіім і за благословенієм родителей своїх, в 1718 году женился, февраля остатніх чисел, на дочері бывшего сотника березанського Михайла

Пилипенка, Анастасії.

По отході, того ж года марта первых чисел, отцеві моєму в поход царичанський за обозного полкового, на тот час будучему гетьманом наказним господину Сулимі Іоанну, хорунжому генеральному, то я в небитность отця моего, по умертвії намісника березанського, Андрея Покори, тим же архієреем Шумлянським за заслуги мої півчеськії, в 1718 году в ноябрі 3-м числі, в городку Березані до храму Успенія богоматері в священника рукоположен. Єще в тую пору в Березні єдна церков була, где со времені моего проізводженія много бід і гоненій от Забіловни Дмитрашихи претерпіл невидаванієм презентов, но за виданієм от атамана Іоанна Зуя із козаками презента, принят я і рукоположен. Якая із ярості того же дня прислала до архієрея Шумлянського з письменним прошенієм, якими я недостойн священства, а недостойнства ніякого не показала: то оное письмо Павло Гресько того ж дня ідучему архієрею із церкви, в якій я і рукоположен, подал. Якое письмо архієрей, когда вшедши по обичаю в столовой розібоан з мантиї, веліл при старшин! полковой, якіє в то время пригодились, писарю Савичу читать. І по вчитанню одного письма, призвавши одного Греська пред себе і сказивал: "Об'яви де панюй своєю, что она нехай знаєт хлопа, а епископ попа; а когда не похощет его, Турчиновського, в руку ціловать, то нехай где інде поцілуєт". І тако отпавлен. І от того времені не малия от ней, Дмитрашихи, і сина єї Василя, хоча й в тую пору і млад був, гоненіє і поруганіє претерпівал і во время моего прихода, по обичаю, з молитвою і в празники з крестом, немалое поруганіє і вигнаніє із дому єї принимал. А всегда, бувало, лестію мя хотяще уловить, призывая в дом свой, питієм ізнуряєт, чим би в словах уловить і обезчестить; но я, силою божеською і матері божі" ей, невредим отхожду. Видя оная Дмитрашиха, что я не преодоливан состою, на єдину обиду якими мою устроїла в 1719 году церков другую на Заріччі, з помочествова" нієм прихожан, святого архангела Михаїла, якая в год состроєна і освящена покойними протопопами Григорієм Максимовичем да Павлом Доброницьким. І стала (Дмитрашиха) до того прихода рефероватись, а вмісто єї дому дом отця моего к моєму приходу определєн. К якій церкві придан священник Кирило; но оная Дмитрашиха і тим священником вознегодовавши, почала іскать духовних собі по своей похоті: і во время святія четиредєсятниці для ісповіді от'їхала в село Семеновку і там в священника Григорія ісповідалась, а до моєї Успенської церкви прийшла, чтобы святых тайн сподобитись. Якую я видя пренебрегательку чина священнического, послал пономаря Михайла, чтобы оная Дмитрашиха з церкви виступила і їхала би туда причащатись, где ісповідалась, яка принуждена їхать в церков Михайловськую і там сподобилась святых тайн от Кирила-священника: ібо і указ от архієрея Шумлянського во всю єпархію був, чтобы священники не своїх прихожан не принимали на дух і пачей святых тайн не сподобляли. То от того времені і пачей немалою яростію наполнилась: начала гонить мене явно і тайно, насилая своїх подданих п'яних на мой дом, бранячи і на путі, і в церкві, а я все снисходительными вещми сохранялся. Єдиног же времені з ярості будучому в домі єя полковнику Василю Танському много непотребностей приключила мні наговоркою. Який, призвавши мя в дом єя пред себе, бранил,

пориваясь бить мене; но я і оттоль безбідно, оправдая себе, отийшов. А уже когда син єї Василій, будучий в тоє время во училищах в Шленську і в Празі, виучась, от Праги в Петербург дойшов і там в архієрея Лопатинського учителем при домі єго стал; то уже я от оной Дмитрашихи весьма був поруган і гоним, з похвалками стогнать мене от парафії із Березані. Когда же син єї пришед з Петербурга, то уже незносіє мні обиди і козакам стал приключать. А когда в 1740 году сотником березанським стал, то і тоже гоненіє на мя возстало: з немалим угроженієм козакам і мужикам приказивал, чтобы у мене ніхто не наймался роботать, хотя уморить мя голодом і хладом. На остаток того ж 1740 г. мої покупленніє гаї, поля, тако ж і в козаков неправедним слідствієм сотником бубновським Васиєм Савичем, да крапивянским Михайлом Кандибою, да Капцевичем, канцеляристок), поотнимано і єму, сотнику Василю Дмитрашку, отдано. Но еще не утолясь на том, в 1746 году подал на меня доношеніє он, сотник Дмитрашко, єпископу Никодиму, якобы я усиловне от прихожан за вінчання і за сорокоуста брал і за неданіє єго матері причастія, і якобы я многих бив, от якого бою і смерть приключилась, і сам за волками, і за зайцями, і медвідами їзжу і б'ю, і ловлю. По якому єго челом битті прислано з катедри слідственников: єрмонаха Євксентія до попа Петропавловського Гошкієвича, да канцеляристу Василя Козловського. Якіє за прибитієм своїм в Березань, оним сотником березанським Василем Дмитрашком подкуплені і неправедно людей, козаков і мужиков допрашивали без присяги. К тому же он, сотник, всіх устрашал боем, ежели би кто за мною правду говорил, да к тому же і от єпископа Никодима немалая посяжка була і того ради ні малійшого оправданія в слідствії от мене не принимано а боліє ні за что, яко син мой Алексій, будучи в Петербурзі із Алексієм Малиновським, для свиданья з сином же моїм Андреем, кой був в службі во тоє время в Петербурзі у Воронцова-графа, іспросили у членов синодальных архієпископа московського Платона Малиновського да архієпископа псковського Симона Тодорського письма к Никодиму, чтобы мя в обиду сотнику Дмитрашку не попускал. Який архієрей Никодим не только сотнику не возбранил, но сам, согласясь із сотником, гонителем був. І по окончанії слідствія, за поданієм єго, Дмитрашка, доношенія, чтобы до окончанія діла лишили мене священства і намісництва, того ж више писанного года сентября 14 числа велено мні указом явитись для вислушанія діла в консисторію. Но когда я явился, то тоже сентября 19 дня велено всім священникам градським переяславським з причетниками в консисторію сходитись, а когда сойшлись, то при соборне, і при мні, і єму, Дмитрашку, приговорі лишили мене священства, і прихода, і намісництва вovsky, і в кого взимал за вінчання і за сорокоустное поминаніє, мні козакам і єго подданим деньги возвращать; за бигіє медвіда і волков і ловленія зайцо в заточеніє сослать на дванадцять неділь в зсилку, за неданіє же матері сотника Дмитрашка причастія уплатить дев'ятдесят і п'ять рублей безчестія. Все тоє за то, что я во время слідствія сказал: буди де консисторія праведно не осудить, то небесная консисторія праведно осудить, он архієрей приключил. А что я взяв був з канцелярії колодницю свою служебну, березанську, і уже за тоє, по жалобі от єго, Дмитрашка, до Румянцева (який тогда гетьманством правил), Румянцев писал к

архіерею Берлу, і за то я був штрафован, что взяв самоправне (колодницю) з цеп'ю, то і ще, по его доносу сотника, якобы за тоє (присуджено) дати мні плетей сто вдаров. Где і приказано воловикам держать мене; но я, не даясь держать, об'явил во консисторії: "Буди не видержу, то в тую пору держать". І так, скільки оніє мордерці били плетьми, я все читал: "Отче наш" да "Богородице діво", і тако божією допомогою і матері божієй і малійшей болізни не ощущал. А когда я встал, то повеліно мене заковать в немаліє желіза і залютовать вовся, без замков, і в хлібню посадить, і там поліна рубать, і діжу місити, і всякое послушаніє роботать. А послія того же сентября 29 в зсилку в монастир горський Золотоноський сослав в желізах з подданим коробовським Василем Лепским, який за привоз в горку із плечей остатную з мене реверенду знял. І там я в чорной роботі три місяці в завідованії ігумена Дорофея Лебедевича в немалої нужді страдал, еднак божією силою і матері божій був подкріплен. З якої зсилки уже ноября 30 числа велено указом у желізах і паки в катедру представить; где за представлєнієм моїм подавал самому архіерею Никодиму доношеніє, чтобы мої, не принятії в слідствії, оправданія в консисторії принято і розсматривано було б, і мене помиловано б. Який архіерей оніє мої оправданіє і доношеніє, три дні держа в себе без поміти і без резолюції, мні чрез писаря Іринарха отдал; а когда уже декабря 10 розковали із желіз, приказали їхать в дом, чтобы матері сотниковой, якобы за безчестіє, так і козакам і мужикам за взятіє за вінчання і поминовенія, не виключая того, что вікарію, дячку, пономарю давано, все до остатка от мене би було награждено, і для того і послано із мною із катедри єромонаха Мелетія, да канцеляристу Василя Козловського. Якіє много принуждали мя, чтобы я матері его, Дмитрашка, так козакам і мужикам уплатил; но я, видя оний в консисторії неправедний приговор, німало не повинился. Якіє і паки заковавши в желіза і положи на драбинчастий воз, приказали дячку Івану Даниленку та дячку Михайловському Григорію везти мене в катедру. Якіє когда попились в его, Дмитрашка Василя, і ночію везя мя в Чирське, у великий ров із возом упали, і там самі остались п'яні, мене же лошади, когда спужась, стали по ріллям ораним носити; но, я, видя...

Ілля ТУРЧИНОВСЬКИЙ

АВТОБІОГРАФІЯ

Вперше надруковано у вид.: Автобиография южнорусского священника 1-й половины XVIII ст. — "Киевская старина", 1885, т. XI, с. 321 — 332.

Турчиновський Ілля Михайлович — народився 20 липня 1695 р. в містечку Березані на Полтавщині в родині сотника. Вчився спочатку вдома, потім у Києво-Могилянській академії, мандрував по Україні, Білорусії, перепробував багато професій. У 1718 р. став священником у рідному містечку. Своє "житіє і страданіє" описав у автобіографічному творі, який розгортає колоритну картину життя і побуту "мандрівних" студентів. Рукопис автобіографії Іллі Турчиновського повністю не зберігся. У передмові до публікації редакція журналу "Киевская старина" повідомляла, що за даними, одержаними від попереднього власника рукопису, який читав повний текст, Ілля Турчиновський був звільнений від суду, був відновлений на своїй посаді священника і

після багатьох пригод помер у похилому віці, хоча й в іншій парафії.

Подається за першодруком.